

"הלכה כרבן שמעון בן גמליאל ולא מטעמיה?"

אילימא, כוונתו לומר — "הלכה כרשב"ג" — דאמר אם מתה יירשנה.

"ולאו מטעמיה" — דאילו רשב"ג סבר, "מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל". ולכן אם מתה ירשנה כיון שלא הועיל התנאי.

ורב סבר, המתנה בדבר שבממון על מה שכתוב בתורה תנאו קיים, ומצד סברא זו היה על התנאי לחול, ומאידך קסבר שירושת הבעל דרבנן, וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, ולכן הכא תנאו בטל (38).

ומקשינן: וכי סבר רב שכל המתנה על מה א-T9 שכתוב בתורה תנאו קיים?

אלא ודאי צריך לתרץ שמשנתנו עוסק במקרה דשיירא האשה מן הפירות (36), ומכרתם האשה, וקנתה בהם קרקע ועשתה בהם פירות, והן הנקראים פירי פירות [רש"י]..

ואם כן, הכא נמי אפשר להעמיד את הספק בדשייר הבעל מן הפירות ומכרם הבעל, וקנה בהם קרקע, ועשו פירי פירות, ולעולם לא תפשוט כדברין.

שנינו במשנה: רבן שמעון בן גמליאל אומר אם מתה ירשנה, מפני שמתנה על מה שכתוב בתורה.

אמר רב: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל, ולא מטעמיה [ולא כסברתו] (37).

ומבאר הגמרא: מאי כוונת רב כשאמר

כדעת הרמב"ם.

37. וכתב הרי"ף, שאין ההלכה כרשב"ג, כיון שקיימא לן — המתנה על מה שכתוב בתורה בדבר שבממון תנאו קיים.

וכן דעת הרמב"ם (בפרק כג' מהלכות אישות הל' ו) ויעויין שם במגיד משנה שכתב בדעת הרמב"ם שסבר הרי"ף דאף אם התנה בנשואה שלא ירשנה תנאו קיים. וכל מחלוקת רשב"ג ורבנן האם מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו קיים או בטל לא שייכת אלא בנשואה, אבל במתנה בעודה ארוסה ודאי שתנאו קיים אף לרשב"ג, מכיון שנחלה הבאה לו לאדם ממקום אחר אדם מתנה עליה שלא ירשנה. ועיין חזו"א (עז' סע' ב').

38. והקשו התוספות — אם כן מדוע לגבי פירות תנאו קיים, הרי חכמים עשו חיזוק

36. ומכאן דקדק הרא"ש את שיטתו [הנוכרת לעיל הערה 7] שאין כופין את האשה למכור את הפירות, אלא שאם שיירא מן הפירות ומכרתן ולקחה בדמיהם קרקע — הבעל אוכל מפירי הפירות.

ויעויין בחזון איש (אבה"ז סי' עז' סע' יז') שישב את הגמרא אף לדעת הרמב"ם — דודאי אף המקשן ידע דאיכא לאוקמי בשיירא. ובכל אופן קושייתו הייתה מסברא, שלא מסתבר לחלק בין ה"פירי" ל"פירא דפירי", ובודאי מי שה"פירי" שלו, אף ה"פירא דפירי" שלו, ועל זה תרצה הגמרא — דמבואר בדברי רבי יהודה, שאפשר לחלק בין ה"פירי" ל"פירא דפירי". ואמרינן ששייר זכות בפרי לענין פירי פירות. ונקט לשון "שייר" כיון שלדעת המקשן אף אם נשתיירו, בדין הוא שאינו אוכל מפירי דפירי.

ומיהו לשיטתנו דבשיירא הבעל אוכל פירא דפירי, אכן אפשר לומר שכופין אותה למכור

והא איתמר מימרא בבית המדרש — האומר לחבירו "חפץ זה מכור לך על מנת שאין לך עלי אונאה", נלומר, על מנת שלא תוכל לתובעני אם יתברר לך שמכרתיו לך במחיר מופקע יותר משתות על שוויון].

רב אמר: יש לו עליו אונאה. כיון שהתנה על מה שכתוב בתורה, והמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ושמואל אמר: אין לו עליו אונאה. וסבר שהמתנה על מה שכתוב בתורה בדבר שבממון — תנאו קיים.

ואם כן מבואר שסבר רב — כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל⁽³⁹⁾?

אלא כונת רב בדבריו — "הלכה כרשב"ג ולא מטעמיה" — "הלכה כרבן שמעון בן גמליאל" — דאמר המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל.

"ולאו מטעמיה" — דאילו רבן שמעון בן

גמליאל סבר שאם מתה יירשנה, כיון שירושת הבעל דאורייתא. ורב סבר, מתה לא יירשנה. כיון שסבר ירושת הבעל מדרבנן. ולא עשו חכמים חיזוק לדבריהם כשל תורה.

ומקשינן: האי מטעמיה, שהמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל, ולא כהילכתיה הוא, שאם מתה אינו יורשה. ואילו רב אמר להיפך — הלכה כמותו ולא מטעמיה?

אלא, כונת רב — "הלכה כרבן שמעון בן גמליאל" — דאמר אם מתה יירשנה.

"ולאו מטעמיה" — דאילו רבן שמעון בן גמליאל סבר — דוקא בדאורייתא תנאו בטל, הא בדרבנן, כגון לענין אכילת פירות — תנאו קיים.

ורב סבר — אפילו בדרבנן תנאו בטל. ואף התנאי שהתנה על אכילת פירות אינו מועיל⁽⁴⁰⁾.

לדבריהם יותר משל תורה?

וכתבו, שבפירות דלא שכיחי לא עשו רבנן חיזוק, ורק בירושת הבעל דשכיח עבדו בה חיזוק.

ועיין ברשב"א שחלק על התוספות וסבר דודאי בכל מילי עשו רבנן חיזוק, ואם כן היה מקום להקשות מפירות, כקושיית התוספות, אלא דעדיפא מינה מקשי.

39. והקשו התוספות — הרי בפרק הזהב אמר רב — עד כאן לא סבר שבדבר שבממון תנאו בטל, אלא דוקא באונאה שלא ידע שמרמהו ואינו מוחל, אבל היכא שידע ומחיל מודה רב שהתנאי מועיל. ואם כן בסוגיין הרי ידע ומחיל, ומדוע שלא יועיל התנאי?

ותירצו, שבסוגייתנו לא נחשב כ"ידע ומחיל" כיון שאין הדבר ברור כל כך שתמות היא לפניו.

והקשו עליו הראשונים, כאן ודאי נחשב כ"ידע ומחיל", כיון שיודע מה זכותו בנכסים ומחל עליה?

ולכן העמידו את הסוגייתא כאביי המבואר שם הסובר, שרב חולק בכל גווני ולעולם לא מועיל התנאי.

ונראה שהתוספות סברו כדעת הראב"ד שכתב, שגדר הדברים ב"לא ידע ומחיל" הוא — "דהוי כפיטומי מילי בעלמא", כלומר שאין הוא מתכוין ברצינות לדבריו. ולכן אף כאן כיון שהדבר אינו ברור לו כל כך הוי כפיטומי מילי בעלמא.

אך הראשונים סברו — שהגדר ב"לא ידע ומחיל" — שהוא כמקח טעות. ולכן בסוגיין כשיודע מהן זכויותיו, תנאו קיים.

40. כך פרש"י. והקשו התוספות — הרי לפי

ומקשינן: האי, בטעמיה ובהילכתיה הוא, ורב רק מוסיף הוא, שגם בדרבנן כגון לגבי אכילת פירות אינו יכול להתנות?

אלא כונת רב — "הלכה כרבן שמעון בן גמליאל" — דאמר, אם מתה יירשנה.

"ולאו מטעמיה" — דאילו רבן שמעון בן גמליאל סבר, — ירושת הבעל דאורייתא. וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל.

ורב סבר — ירושת הבעל דרבנן, וחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה.

ומקשינן: וכי רב סבר — ירושת הבעל דרבנן? והרי תנן במסכת בכורות — רבי יוחנן בן ברוקא אומר: היוורש את אשתו, יחזיר לבני משפחתה את השדה ביובל, וינכה להן מן הרמויב,

וסברה הגמרא כעת — שיחזיר להם את השדה בדמים מועטים⁽⁴¹⁾.

והוינן בה — מאי קסבר רבי יוחנן בן ברוקא? אי קסבר שירושת הבעל דאורייתא, אמאי יחזיר להם את השדה ביובל, והרי יורש גמור הוא?

ואי קסבר שירושת הבעל מדרבנן, דמים מאי עבידתייהו? מדוע עליהם לשלם לו על כך שמחזיר להם את הקרקע, הרי בדין הוא מחזיר להם ביובל⁽⁴²⁾?

ואמר רב, לעולם קסבר רבי יוחנן בן ברוקא — ירושת הבעל דאורייתא,

ולא תקשי — אם כן מדוע חוזרת ביובל, הלא יורש גמור הוא?

כיון שמדובר בכגון שהורישתו אשתו בית הקברות.

ולכן אף על פי שמעיקר הדין אינו צריך להחזיר להם, מכל מקום משום פגם משפחה, שבזיון הוא להם שאינם קבורים עם אבותיהם, אמור רבנן — לישקול דמי וליהדר⁽⁴³⁾.

צריך ביאור, מדוע פשוט לגמרא שירושה דרבנן חוזרת ביובל, אולי תקנו חכמים שתהא הירושה כירושה דאורייתא, ואינה חוזרת אפילו ביובל? ותירץ על פי דברי התוספות לעיל (נו' ע"ב ד"ה קסבר) שירושת הבעל כיון שאינה מחמת קורבה אינה נחשבת כיש לה עיקר מן התורה, ומועילה רק מדין הפקר בית הדין הפקר. ואם כן דינה כמתנה וחוזרת ביובל.

43. והקשו התוספות, אם כן מדוע מחזיר רק ביובל, הרי גם בשאר השנים צריך להחזיר משום פגם המשפחה?

ותירצו — שביובל איכא פגם משפחה יותר מהרגיל, כיון שכל השדות חוזרות, וזו אינה

דברים אלו, רב לא סבר כשום תנא. שהרי במשנתנו לכולי עלמא מועיל התנאי בפירות? ולכן חלקו התוספות וסברו שמודה רב בפירות, אלא שחולק בדברים אחרים שהם מדרבנן.

ונראה שמחלוקת זו תלויה במחלוקת הראשונים הנזכרת לעיל הע' 38, האם בכל מילי עשו חכמים חיזוק לדבריהם כשל תורה, או דלמא — בפירות דלא שכיחי לא עשו חיזוק.

41. כלומר לפי השער הזול שנמכרות בו השדות כעת.

42. הקשה הגר"א וסרמן ב"קובץ שיעורים" —

ומאי "ינכה להן מן הדמים"? כלומר, מדוע מוכר להם את השדה בדמים מועטים?

דמים אלו הם דמי קבר אשתו, שהבעל חייב בעצמו בקבורתה. ודמים אלו מנקה להם ממחיר השדה.

וכדתניא, שתקנו חכמים במוכר בית הקברות שיחזיר לבני המשפחה — המוכר קברו, ודרך קברו, מעמדו [היינו המקום שמתאספים שם האבלים לאחר הקבורה], ומקום הספידו, באין בני משפחה וקוברין אותו בעל כרחו של הלוקח משום פגם משפחה.

על כל פנים מבואר שסבר רב — ירושת הבעל דאורייתא, כרבי שמעון בן גמליאל, ואם כן מדוע אמר "הלכה כרשב"ג, ולא מטעמיה"?⁴⁴

ומשנינן: רב שאמר בבביתא המובאת לעיל "ירושת הבעל דאורייתא", לאו משום שסבר כך, אלא רק לטעמיה דרבי יוחנן בן ברוקא קאמר.

ואילו ליה, לא סבירא ליה הכי, אלא סבר שירושת הבעל מדרבנן.

מתניתין:

מי שמת, והניח אשה ובעל חוב ויורשין. ואין בנכסיו קרקעות בשיעור המספיק גם לפרוע את כתובת האשה, וגם לפרעון חובו.

והיה לו פקדון או מלוה ביד אחרים. ובאו הבעל חוב וכתובת האשה להפרע מאותו חוב⁽⁴⁴⁾.

חוזרת. ובבעל לא חשו לפגם משפחה רגיל כמו בלוקח כיון שנחית בתורת ירושה, אלא רק לפגם גדול כביובל. אבל בלוקח רגיל שלא היה לו ליקח, חשו אף לפגם כל דהו. (עפ"י הריטב"א.) אכן יש מהראשונים שלא גרסו "יחזיר ביובל", אלא "יחזיר לבני משפחה", אפילו שלא ביובל משום פגם משפחה. (עיין מאירי, ובתוספות שאנן, וכן ברש"י מהדו"ק המובא בשטמ"ק).

המטלטלין אף מחיים, (כמבואר בתוספות לעיל פא' ע"ב ד"ה רבי מאיר) ואם כן היאך תגבה הכא את כתובתה מן המטלטלין?

וכתבו הראשונים דסבר רבי טרפון כרבי מאיר, (לעיל פא' ע"ב) דכתובה נגבית מן המטלטלין.

והרי"ף כתב — שטעמו של רבי טרפון הוא משום שיעבודא דרבי נתן, דהיינו שהפיקדון או המלוה משועבדים ישירות לבעל החוב ולכתובת האשה, וגובים ממנו ככל גביית חוב, ולא מדין גביית שיעבוד.

ובהגהות חות יאיר על הרי"ף העיר שטעמו של רבי עקיבא שחלק על רבי טרפון, הוא משום שסבר דשיעבודא דר"נ לא שייך אלא היכא שהמלוה בחיים. אבל כשמת הרי שטרותיו נחשבים כשאר מטלטלין דלא משתעבדי.

ונראה שיסוד מחלוקת הרי"ף ורש"י תלוי בגדר שיעבודא דר"נ.

44. ואע"ג שהחוב מטלטלין הוא, ואין גובים כתובת אישה וחוב ממטלטלי דיתמי, הני מילי כשבאו המטלטלין ליד היתומים, אבל כאן שעדיין לא באו לידם סבר רבי טרפון שאפשר להפרע מהם, כיון שנתחייב המת מחיים. רש"י.

ויעויין בריטב"א. ובאור דבריו — כל זמן שלא באו הנכסים עדיין ליד היתומים נחשב כגביה "מיניה", ונפרעים אף מן המטלטלין. ויש להקשות — והלא אין גובין כתובה מן

להפרע, שהרי הבא להפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה. ועד שלא נשבעו אין אנו יודעים אם יש להם על המת כלום⁽⁴⁶⁾.

ואין היורשין צריכין שבועה. ולכן מיד

רבי טרפון אומר: ינתנו הנכסים לכושל שבחן. ובגמרא מבואר מיהו הכושל⁽⁴⁵⁾.

רבי עקיבא אומר: אין מרחמין בדין! אלא, ינתנו ליורשין. מפני שכולן, היינו — הבעל חוב וכתובת האשה, צריכין שבועה כדי

מקרקעי וכל הקודם בשטר זכה בנכסים. ובאור מחלוקתם — הרא"ש סבר, שגם בזמן הזה, שכתובה נגבית מן המטלטלין אין הכוונה שחל שיעבור על המטלטלין בשעת חלות הכתובה, אלא שיש דין גביה גם על המטלטלין, ולכן בזה לא שייך קדימה, כיון שקדימה שייכת רק במקרה שחל השיעבוד בשעת ההתחייבות, ואז מי שהתחייבותו קדמה שיעבודו נמי קדם. אך הרא"ה סבר שאחר תקנת הגאונים דין מטלטלין כמקרקעי ממש, וחל עליהם שיעבוד בשעת חלות הכתובה, ואם כן אף בהם שייך דין קדימה.

46. ודקדק הריטב"א — שאם פטרם האב משבועה בחייו — אף ר"ע מודה שינתנו לכושל שבהם.

אך בירושלמי מובא, שאין לומר שאם פטרם האב מן השבועה יודה ר"ע שינתן הממון להם. אלא טעמא דר"ע מכיון שהם מחוסרי גוביינא ואין היורשים מחוסרי גוביינא ובכל מקום שנמצא הממון ברשותם הוא.

והנה בירושלמי מבואר לכאורה שאם יפטרם האב מן השבועה אכן יהיו פטורים מלהשבע אף ליורשים, אלא שעדיין הם מחוסרי גוביינא.

והקשה מכאן הגר"ע אייגר לדעת הרבינו חננאל שאין כח לאב לפטרם משבועה שהיו חייבים ליורשים, ואם כן לכאורה דבריו נסתרים מדברי הירושלמי?

וביאר — שלכאורה יש להקשות — הרי סברת רבי טרפון היא משום דהכא חשיב כגבייה מיניה, ואם כן לכאורה אף שבועת היתומים לא

הרי"ף סבר — שבשיעבודא דר"נ הלוח השני משועבד ישירות למלוה הראשון, וכעת אינו מחוייב למלוה השני כלום. ולכן הכא אפילו שמת המלוה הרי כבר התחייב הלוח השני לשלם את החוב לכתובת האשה והבע"ח.

אך רש"י סבר — שבשיעבודא דר"נ עדיין הלוח השני משועבד למלוה השני, אלא שאת פרעון החוב עליו לפרוע למלוה הראשון. ולכן היכא שמת המלוה השני וירשו היתומים את חובו, והם אינם משועבדים למלוה הראשון, שוב אף הלוח השני אינו משועבד למלוה הראשון.

ונפקא מינה נוספת — אם תפסו היתומים מן הלוח. לדעת רש"י אכן תועיל תפיסתם, ומכיון שבא הממון לידם שוב אין מוציאים אותו. אך לדעת הרי"ף לא תועיל התפיסה כיון שהלוח אינו משועבד להם כלל אלא רק לבע"ח והכתובה.

וכן נפקא מינה אם היה הבעל גר שמת בלא יורשים, לדעת רש"י זכה הלוח בחוב ושוב אינו חייב כלום. אך לדעת הרי"ף הרי הוא מחוייב ישירות לאשה והבע"ח הראשון, ולא פקע חובו.

45. ודין זה לא שייך אלא במטלטלין, שאין בהם דין קדימה. אבל במקרקעי ודאי שכל הקודם בשטר זכה בנכסים. הרא"ה.

ובזמן הזה שתקנו הגאונים שהכתובה נגבית אף מן המטלטלין, נחלקו הראשונים: לדעת הרא"ש והריטב"א — מודה ר"ע לרבי טרפון שינתנו לכושל שבהם.

אך הרא"ה כתב דבזמן הזה דין מטלטלין כמו

גמרא:

שנינו במשנה, "מי שמת... והיה לו פיקדון או מלוה ביד אחרים".

ומקשינן: למה לי למיתני "מלוה", ולמה לי למיתני "פקדון"?

ומשנינן: צריכא! דאי תנא רק "מלוה", הוה אמינא, רק בהא קאמר רבי טרפון שינתנו לכושל שבהם, משום דמלוה להוצאה ניתנה, ואינה נמצאת בעיין אצל הלווה, ולכן לא נחשב הממון ברשות היתומים.

אבל פקדון, דאיתיה בעיניה [שנמצא בעיין], אימא מודי ליה לרבי עקיבא, שנחשב כברשות היתומים, ואין נפרעים ממנו.

ואי תנא הא, היינו, רק פיקדון, הוה אמינא — דוקא בהא קאמר רבי עקיבא דחשיב ברשות היתומים, כיון דאיתיה בעיניה,

כשמת זכו בהם היורשים, וברשותם הם. ואין נפרעים לכתובת אשה ובעל חוב ממטלטלי דיתמי.

ואם הניח המת פירות תלושין⁽⁴⁷⁾ מן הקרקע, סבר רבי טרפון שכל הקודם בהן זכה בהן, כיון שתפיסה שלאחר מיתה מועילה⁽⁴⁸⁾. אך אם זכו בהם היורשים אין מוציאין מידם. כיון שמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב ולכתובה.

ואם זכתה האשה יותר מכתובתה, או הבעל חוב יותר על חובו, מה דינו של המותר?

רבי טרפון אומר: ינתנו לכושל שבהן, דהיינו בעל השטר השני, או האשה או הבעל חוב, כיון שידו על התחתונה, שאם יבואו הנכסים ליד היורשים שוב לא יוציאו מהם לא האשה ולא הבעל חוב.

רבי עקיבא אומר: אין מרחמין בדיון! אלא ינתנו ליורשין. משום שכולם צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה. כנ"ל⁽⁴⁹⁾.

ש"כ הקודם זכה", ולא אמר "ינתנו לכושל שבהן" כמו ברישא?

וצריך לומר — שבאמת כשאין מי שתפוס בנכסים הדין — "כל הקודם זכה", אלא כאשר הגיעו הנכסים ליד אדם אחר כגון הנפקד, או אם גבה אחד מהם יתר על חובו, והוא כעת תפוס בנכסים, ורוצה לדעת מה לעשות עמהם, אזי תקנו שיתנם לכושל שבהם.

49. ובגמרא מבואר שרבי עקיבא לא חלק רק על ה"מותר", אלא סבר שלא מועילה תפיסה כלל, ולעולם ינתנו הפירות ליורשים. אלא אידי דתנא רבי טרפון "מותר", תנא אף הוא את דבריו לגבי דין ה"מותר".

שייכא הכא, כיון שאינם נפרעים מהיתומים אלא מיניה, ומדוע אמר ר"ע שנשבעים?

אלא ודאי שיש כאן שבועה נוספת, מדין הנפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה, ולגבי שבועה זו אף הר"ח מודה שיכול האב לפוטרם מן השבועה.

אמנם ברש"י מבואר להדיא שלדעת רבי עקיבא נשבעים שבועת היתומים, ולא משום נפרעת שלא בפניו.

47. דוקא פירות תלושים נחשבים כמטלטלין, אבל פירות מחוברים דינם כקרקע, ומשתעבדים לפרעון הכתובה והחוב.

48. צריך באור — מדוע כאן סבר רבי טרפון

לעשות כן]. רבי אלעזר אומר: לכתובת אשה, משום חינא.

שנינו במשנה: אם הניח פירות התלושין, כל הקודם בהם זכה, ובמותר נחלקו רבי טרפון ורבי עקיבא, לרבי טרפון — ינתנו לכושל שבהן, ולרבי עקיבא — ינתנו ליורשין.

ומקשינן: לדעת רבי עקיבא, מאי איריא מותר, מדוע נחלק על רבי טרפון רק לגבי ה"מותר"? והרי כולהו נמי דיורשין הוו, שהרי לא מועילה תפיסה בהם, כיון שכבר זכו בהם היתומים, וכדלעיל, משום שכולהו צריכי שבועה ואין היתומים צריכים שבועה?

ומשנינן: אין הכי נמי. לדעת רבי עקיבא כולהו נמי דיתמי נינהו. ואידי דאמר רבי טרפון "מותר", תנא איהו נמי את דינו לגבי "מותר".

ומקשינן, וכי לדעת רבי עקיבא תפיסה לא ב-T9-1
מהניא כלל?

אבל בהך היינו במלוה, אימא מודי לרבי טרפון, מכיון שלהוצאה ניתנה, אינה ברשות היתומים, ואפשר לגבות מהם את החוב והכתובה. להכי צריכא תרוייהו.

שנינו במשנה, בדעת רבי טרפון שינתנו הנכסים לכושל שבהם. ומבאר הגמרא: מאי לכושל?

רבי יוסי ברבי חנינא אומר: לכושל שבראיה, דהיינו מי ששטרו מאוחר יותר משל חברו, שלא יוכל לטרוף מלקוחות הקודמים לו⁽⁵⁰⁾.

רבי יוחנן אומר: לכתובת אשה, ונקראת הכושלת משום חינא, דהיינו שימצאו האנשים חן בעיני הנשים⁽⁵¹⁾, ולא תחשושנה להנשא להם שמא תאבד כתובתן⁽⁵²⁾.

ובמחלוקת תנאי:

דתניא — מאי לכושל שבהן? רבי בנימין אומר: לכושל שבראיה, היינו המאוחר בשטר כנ"ל. והוא כשר. [כלומר, כשר הדבר

את כתובתה מראוי, ומלוה נחשבת ראוי לגבי בכור, שאינו נוטל פי שנים ממלוה? ותירצו התוספות — דוקא לגבי בכור נחשבת מלוה כראוי, ולא לגבי כתובה.

ובאר ההגהות אשרי — שטעם החילוק הוא: משום שמעיקר הדין היה על האשה לגבות כתובתה מהראוי, אלא שהחמירו עליה שלא תגבה, ולגבי מלוה לא החמירו.

והריב"ש כתב — שלדעת הרי"ף הנזכרת לעיל (הערה 44) לא קשיא, כיון שאין האשה גובה מהלוה ככל שיעבוד, אלא מדין שיעבודא דרבי נתן, ובזה לא שייך דין ראוי כיון שהלוה משועבד ישירות אליה.

50. והירושלמי כתב — לכושל בראיה — שאם יש מלוה בשטר ומלוה בעדים, יגבו למלוה בעדים לפי שהוא הכושל שאינו נגבה אלא בראיה.

ודוקא כשיש עוד קרקעות אחרות המשועבדות, שיכול בעל השטר המוקדם לגבות מהן, אבל אם אין קרקעות אחרות, ינתנו לקודם בשטר. הריב"ש.

51. ור"ח פירש — שימצאו הנשים חן בעיני האנשים על יד שתהיה להן כסף מכתובתן.

52. והקשו התוספות — והלא אין אשה גובה